

ВПЛИВ СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗРУШЕНЬ НА СТАН МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Дехтяр Н.А., к.е.н.,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
(ХНЕУ ім. С. Кузнеця), м. Харків

Світовий ринок туристичних послуг надзвичайно чутливо реагує на зміни економічних моделей розвитку суспільства. За винятком незначної кількості країнаваркій, що штучно блокують будь-які зовнішні впливи, національні економіки є пов'язаними у межах єдиної глобальної системи перерозподілу ресурсів та результатів виробництва. Є галузі і матеріального, і нематеріального виробництва, які традиційно менше підпорядковуються кардинальним, подекуди навіть парадигмальним змінам структури суспільства; інші, навпаки, слугують їх індикаторами та тому у перехідні періоди зазнають стрімких коливань доходів та обсягів задіяних ресурсів. Туристична галузь належить до останньої групи.

Довгострокові стратегічні пріоритети перебудови парадигми глобальної господарської системи тяжіють до відмови від лінійної моделі на користь циклічної економіки. Але більшість наукових робіт зосереджує увагу на екологічному, а не економічному аспекті, і ще менше досліджень присвячено прогнозам розвитку галузі гостинності та туризму у нових умовах. Тому метою роботи є визначення напрямів змін, які є пріоритетними для аналізу загроз і можливостей формування нової концепції туристичних послуг та товарів, з урахуванням соціально-економічної складової.

У дослідженні використовувалися методи монографічного та статистичного аналізу на основі даних міжнародних організацій та робіт вчених, присвячених теорії циклічного розвитку, виявлено так звані соціально-економічні маркери-провокатори змін.

Нові технології стимулюють створення нового продукту, нової робочої сили, нового споживчого суспільства, соціальних норм та стандартів. Успіх інноваційних технологій (насамперед прибуток) залежить від ступеню прийняття суспільством чи ринком. Як зазначає Нобелівський лауреат з економіки Дж. Стігліц, характерною рисою сучасного глобального світу є

зростання розриву між багатими та бідними верствами. Наприклад, у США (а тепер і у Китаї), 95% доходу нації зосереджено в руках лише 5% населення [1]. Це перший соціальний маркер, який доведеться враховувати міжнародним компаніям та підприємствам, що працюють на внутрішньому ринку (з іншої сторони, вважається, що концентрація світового ринку і є причиною зростання розриву доходів). Другим є зростання кількості міського населення. До 2020 р. в місті проживатиме 80% населення, і тому циклічна економіка є каталізатором процесу "інтелектуалізації міст" та появи "smart city" [2], використовуючи технології Інтернету речей та штучного інтелекту. Міста займають лише 2% земної поверхні [3], проте споживають 60–80% світових природних ресурсів, виробляють 50% глобальних відходів та 75% викидів парникових газів. За підрахунками ООН, до 2050 року в 295 містах буде жити 66% населення світу [4]. Актуальнішим ставатиме міський туризм у протистоянні до зеленого, екологічного та ін., але й найбільш платоспроможний сегмент типового масового ринку знаходитиметься також у містах.

Третім маркером є перехід до нових бізнес-моделей та стандартів побудови виробничих циклів (найперше – операційного циклу створення туристичних товарів і послуг). Згідно із визначенням Фонду Еллен МакАртур, циклічна економіка є відновлювальною та зменшує кількість відходів шляхом проектування кращих матеріалів, продуктів та систем управління на основі інноваційних бізнесмоделей. Продукт повинен відповідати таким критеріям: довгостроковість, наявність інформації про ремонт/заміну, здатність до оновлення та покращення функціональності, повторного використання [5]. Туристична галузь, і особливо готельне господарство – це комплекс послуг та товарів у матеріальному вираженні, тому наведені вимоги є також актуальними. У більшості випадків рекреаційна інфраструктура сприяє місцевому розвитку, створює та підтримує робочі місця, допомагає протидіяти занепаду місцевості. Однак туризм може спричиняти важкі екологічні наслідки і створювати великий тиск на місцеві ресурси. Середній викид вуглецю на одного туриста в Барселоні становить 111,6 кг еквіваленту CO₂ /добу та 43,0 кг CO₂ /добу на екскурсанта, що значно перевищує значення для мешканця міста (в середньому 5,8 кг екв. CO₂ /громадянин на день) [6]. Поширений термін

"свідома споживча поведінка" все частіше використовується по відношенню до споживачів туристичних та готельних послуг.

Висновки. Отже, основними маркерами змін концепції виробництва та споживання туристичної продукції та послуг індустрії гостинності у межах глобальної системи господарювання є кількісні та якісні демографічні зміни, перехід від лінійної до циклічної економіки та упровадження принципово нових бізнес-моделей та стандартів споживчої поведінки, що необхідно враховувати підприємствам для побудови дієвих довгострокових стратегій.

Література

1. Vujović S., Ćurčić N., Miletić V. Impact of tourism on roundabout of economic process // *Economics of Agriculture*. – 2016. – Vol. 1(63). – Pp. 323-337.
2. Buhociu D.H., Buhociu F. M., Lazarescu I., Angheluta L.-D. Transition to Circular Economy. Solutions for an Intelligent City // *International Conference —Risk in Contemporary Economy*. DOI: 10.35219/rce2067053227
3. Hannon J., Zaman A.U. Exploring the Phenomenon of Zero Waste and Future Cities // *Urban Science*. – 2018. – Vol. 2. – Art. 90. DOI:10.3390/urbansci2030090
4. Williams J. Circular Cities: Challenges to Implementing Looping Actions // *Sustainability*. – 2019. – Volume 11. – Art. 423. DOI: 10.3390/su11020423
5. Neamțu D.M., State M. The Transition to the Circular Economy through Buyback Programs // *"Ovidius" University Annals, Economic Sciences Series*. – 2018. – Volume XVIII. – Issue 2. – Pp. 323-328.
6. Florido C., Jacob M., Payeras M. How to Carry out the Transition towards a More Circular Tourist Activity in the Hotel Sector. The Role of Innovation // *Administrative Sciences*. – 2019. – No. 9. – Art. 47. DOI:10.3390/admsci9020047